

B-KASTAMONU İLİ HAKKINDA

*Dünyada hiçbir milletin kadını,
'Ben Anadolu kadınından daha fazla çalıştım,
milletimi halâsa ve zafere götürmekte
Anadolu kadını kadar ümmet gösterdim'
diyemez.*

M.Kemal ATATÜRK

Kastamonu, merkezinde bulunan görkemli valilik binası, Atatürk anıtı ve Şerife Bacı anıtı ile bölgenin diğer illerinden farklı ve önemli olduğunu ilk bakışta hissettirir. Şehit Şerife Bacı anıtı, bugün Kastamonu'nun simgesi durumundadır. Anıt üzerinde yazılı olan Atatürk'ün bu cümleleri, onun Türk kadınının vatan sevgisini ve fedakârlığını ne denli takdir ettiğinin göstergesidir. Şerife Bacı, İstiklâl Savaşı'nda, 1921 yılının Şubat ayında, İnebolu'dan Ankara'ya cephane taşımak için 6 aylık Sıdika isimli bebeğiyle birlikte yola çıkmış, cephane yüklü kağrı arabasındaki cephaneleri ve cephaneler arasına koyduğu bebeğini korumak için üzerlerine ince bir yorgan örtmüş, kendisi ise önde yürüyerek Kastamonu Kışlası'nın yakınına kadar gelebilmiştir. Kışla önünde donarak şehit olmuştur. (Erdoğan, 1993 : 77) (Foto 12)
Vali Mustafa Kara, vali yardımcısı ise Tahir Demir'dir.

ADININ KAYNAĞI VE TARİHÇESİ

Gasların ülkesi anlamına gelen 'Gas' ve 'Tumanna' kelimelerinin birleşmesiyle 'Gastumanna' şekline dönüşmüş olan ilin adı, Arap coğrafyacıları tarafından 'Kastümaniya' ya da 'Kastümini' şeklinde kaydedilmiş, bu isim Bizans eserlerinde 'Kastamon Chalkokonddylas' olarak geçmiştir. Rumlar ve Avrupalılar

arasında ‘Kastanboli’ diye adlandırılmış, Osmanlı eserlerinde ‘Kastamoni’ olarak yazılmış, bunların dışında birçok kaynakta da farklı isimlerle anılan şehrin adı Cumhuriyet devrinde mahallî telaffuza uygun olarak ‘Kastamonu’ şeklinde değiştirilmiştir. (Aslıyüce, 2003 : 12-14)

Eski bir yerleşim alanı olan Kastamonu, tarih öncesi çağlardan günümüze kadar sayısız kavim ve devletin istilâsına uğramıştır. Prehistorik çağlardan sonra bilinen en eski sakinleri Sümerler’in bir kolu olan Gasgaslar’dır. Daha sonra Etiler (Hititler), Frigyalılar, Kimmerler, Paflogonyalılar, Lidyalılar, Persler, Makedonyalı İskender, Pontuslar, Romalılar, Bizanslılar, Sasaniler, Araplar, Türkler (Karaterkin), Danişmentliler, Anadolu Selçukluları, Kommenler, Çobanoğulları, Candaroğulları ve Osmanlılar’ın egemenliği altına girmiştir. (Aslıyüce, 2003 : 14) Cumhuriyet Dönemi’nde, 1925 yılında Atatürk buraya gelerek Şapka ve Kıyafet İnkılâbını ilân etmiştir, o günden beri her yıl çeşitli etkinliklerle inkılâbın yapıldığı gün kutlanır. (Erdoğan, 1997 : 23) Atatürk, şapka devrimi için Kastamonu’yu seçme nedenlerini "Ulusumuzun başında cehalet, gaflet ve geçici zihniyetin, ilerleme ve uygarlık düşmanlığının markası gibi sayılan fesi atarak onun yerine tüm uygar dünyaca başlık olarak kullanılan şapkayı giymek ve bu şekilde Türk ulusunun, uygar dünyadan zihniyet bakımından hiç de farklı olmadığını göstermek bir zarurettir. Bütün vilayetler beni tanırlar. Yalnız Kastamonu’ya gidemedim. İlk önce nasıl görülürlerse öyle alışırlar, yadırgamazlar. Üstelik bu vilayet halkının hemen hepsi asker ocağından geçmişler, itaatlidirler, munistirler. Adları gericiye çıkmışsa da anlayışlıdırlar. Bunun için şapkayı orada giyeceğim’ sözleriyle açıklamıştır. (www.kastamonu.gov.tr)

COĞRAFİ YERİ VE SINIRLARI

Karadeniz Bölgesi’nin batısında, 41-22 kuzey enlemleri ile 33-47 doğu boylamları arasında yer alır. (Aslıyüce, 2003 : 12) İlin toplam yüzölçümü 13.153 km²’dir. Türkiye yüzölçümünün 814.579 km² olduğu göz önünde bulundurulduğunda Kastamonu’nun yüzölçümünün Türkiye’nin yüzölçümü içerisindeki oranı %1,61’dir. (Genel Nüfus Sayımı-Kastamonu, 2000 : 62)



HARİTA : 2 Türkiye İller Haritası

(www.ogm.gov.tr)

Doğusunda Sinop, batısında Zonguldak ve Karabük, kuzeybatısında Bartın, güneyinde Çankırı ve güneydoğusunda Çorum illeri ile komşudur. (Erdoğan, 1997 : 34)

İDARİ YAPISI

Günümüzde Kastamonu ilinde merkez ilçe ile birlikte 20 ilçe, 1071 köy bulunur. Köy sayısı bakımından Türkiye’de ikinci sırada yer alır. Köylere bağlı ayrıca 2.558 adet yerleşim birimi vardır. (www.kastamonu.gov.tr)

Türkiye’deki toplam köy sayısı ise 36651 olup, ilin köy sayısının Türkiye’nin köy sayısı içerisindeki oranı %2,93’dür. İlin en fazla köy sayısına sahip olan ilçesi Merkez ilçe, en az köy sayısına sahip olan ilçesi ise Abana’dır. (Köy Envanteri-Türkiye, 1997 : 2 ve 24, Köy Envanteri Kastamonu, 1997 : 4)

Kastamonu ilinin ilçeleri; Merkez ilçe, Abana, Araç, Azdavay, Bozkurt, Cide, Çatalzeytin, Daday, Devrekani, Doğanyurt, Hanönü, İhsangazi, İnebolu, Küre Pınarbaşı, Seydiler, Şenpazar, Taşköprü ve Tosya’dır.

Bu ilçelerin 2000 yılı Genel Nüfus Sayımı itibariyle şehir ve köy nüfusu oranı aşağıdaki tabloda görülür:

	İlçe Adı	Yüzölçümü km ²	Merkez Şehir-İlçe	Köyler	Toplam Nüfus
1	Merkez	1.482	64.606	37.453	102.059
2	Abana	33	3.590	683	4.273
3	Ağlı	255	3.074	1.119	4.193
4	Araç	1.843	5.696	18.484	24.180
5	Azdavay	801	3.502	5.517	9.019
6	Bozkurt	296	5.451	4.708	10.159
7	Cide	693	5.834	17.327	23.161
8	Çatalzeytin	318	3.410	5.098	8.508
9	Daday	949	4.625	6.556	11.181
10	Devrekani	547	6.174	9.681	15.855
11	Doğanyurt	211	1.470	8.198	9.668
12	Hanönü	465	2.451	3.094	5.545
13	İhsangazi	474	3.127	3.941	7.068
14	İnebolu	388	9.486	17.362	26.848
15	Küre	499	3.880	6.343	10.223
16	Pınarbaşı	418	2.270	3.708	5.978
17	Seydiler	241	3.254	2.015	5.269
18	Şenpazar	264	2.682	3.812	6.494
19	Taşköprü	1.752	16.181	27.619	43.800
20	Tosya	1.197	23.257	18.738	41.995
	TOPLAM	13.108	174.020	201.456	375.476

Y.İ.G.TABLO : 1 KASTAMONU MERKEZ VE İLÇELERİNİN YÜZÖLÇÜMLERİ VE NÜFUSU

Bu ilçelerden Araç, Azdavay, Cide, Çatalzeytin, Daday, Devrekani, Hanönü, İhsangazi, İnebolu, Küre, Pınarbaşı, Şenpazar ve Taşköprü ilçelerinin kırsal nüfusu kent nüfusundan fazladır. (www.kastamonu.gov.tr)

YÜZEY ŞEKİLLERİ, İKLİMİ VE BİTKİ ÖRTÜSÜ

Dağlar denize paralel uzanır. İl topraklarının %76.6'sı dağlık ve ormanlık, %21.6'sı plato, %3.8'i ovadır. Denizden yüksekliği 850 m'dir. 135 km'lik sahili ile Karadeniz Bölgesi'nin en uzun sahiline sahiptir. İlin en yüksek dağı Ilgaz Dağı'dır. Turistik açıdan kayak yapmaya elverişlidir. Ayrıca Küre Dağları da önemli dağları arasında yer alır. (Erdoğan, 1997 : 34-41)

Daday ve Taşköprü ilçelerini kapsayan Gökırmak vadisi Kastamonu'nun en önemli ovasıdır. İlin yaklaşık %22'sini kaplayan platolar ise Küre-Ilgaz arasındaki alandır. Kastamonu kent merkezinin ortasından geçen Karagomak Deresi, Gökırmak'ın bir koludur. (Eyüpgiller, 1999 : 29) Bu derenin üzerinde tarihi bir köprü vardır. (Foto 13) Devrez Irmağı Vadisi Tosya'dadır. Tosya, ülkenin en iyi pirinç üretilen verimli topraklarına sahiptir. Devrez Irmağı dışında diğer önemli çayları Gökırmak, Filyos nehrinin iki kolu olan Araç ve Soğanlı Çayları ve Devrekani Çayı'dır.

Serin, karasal iklim hakimdir. Kışları soğuk, yazları ılıktır. Kış mevsimi ortalama sıcaklığı 1.7°C, yaz mevsimi ortalama sıcaklığı 18°C'dir. Yıllık ortalama yağış miktarı 338.4 mm'dir, yağışlar her mevsimde görülür. Yağışların en az görüldüğü ay ise Temmuz ayıdır. Kıyı kesiminde bulunan yerleşim alanlarında ılıma ve yağışlı deniz iklimi görülür. En sıcak ay ortalama 32.8 °C ile Haziran, en soğuk ay ise ortalama -12 °C ile Ocak ayıdır.

Alçak bölgelerde daha çok kışın yapraklarını döken gürgen, meşe, kestane gibi ağaçlar vardır. Bölgenin iklim şartlarının elverişli olması sayesinde ormanları çabuk yetiştiğinden gürdür.

İlin orta kesimi diğer yerlere oranla daha fazla çukurdur ve daha az yağış alır, bu nedenle otluklarla kaplıdır. Yazın bu otluklar kuruyarak bozkırlara dönüşür. Bölgenin tarıma en elverişli alanları buralardır. Yayla düzlüklerinde tarla tarımı, sulak yerlerde ise pirinç tarımı yapılır. (Erdoğan, 1997 : 34-41)

DEMOGRAFI VE GÖÇ

Sahil kıyılarındaki nüfus, bölge kayalık ve kıyılar dik yamaçlı olduğu için kalabalık değildir. (Erdoğan, 1997 : 43) İlin nüfusu yoğun göç nedeniyle azalır. Kıyı bölgelerinde nüfus yoğunluğu artış gösterirken, iç kesimlerde ve dağlık bölgelerde düşer. Ancak il genelinde son yıllarda sanayileşme ile işsizlik oranı düşmüş, göç olayında geçmiş yıllara oranla azalma görülmüştür. (Erdoğan, 1997 : 43)

İl genelinde ortalama hane halkı büyüklüğü 4,3'dür. (Genel Nüfus Sayımı-Kastamonu, 2000 : 25 ve 223, Köy Envanteri-Türkiye, 1997 : 17 ve 24)

İlin 2000 yılı Genel Nüfus Sayımı'na göre toplam nüfusu 375.476'dır. Türkiye'nin toplam nüfusu 67.804.000 olup, il nüfusunun Türkiye nüfusuna oranı % 0,55'dir. (Genel Nüfus Sayımı-Kastamonu, 2000 : 43 ve 61, Genel Nüfus Sayımı-Türkiye, 2000 : 46)

EĞİTİM

Okuma yazma oranı %98.6'dır. Bu yüksek oranla Türkiye'de ön sıralarda yer alır. (Erdoğan, 1997 : 45) Gazi Üniversitesi'ne bağlı olarak hizmet veren Eğitim Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu ve Meslek Yüksekokulu bulunur. (Erdoğan, 1997 : 50)

MESKEN

Kastamonu konutları alt katları kagir, üst katları ahşap, tuğla veya kerpiç dolguludur. Bu yapılar Türklerin Anadolu'da geliştirdiği konut kültürünün gerçek temsilcileridir. Kastamonu konutunun en önemli ögesi olan çardak veya sofa olarak adlandırılan mekânlar, geleneksel ataerkil yaşam tarzı içerisinde, aile bireylerinin ortak yaşamının geçtiği yerlerdir. Bu nedenle Kastamonu konutlarının her birinde en az bir odada, yüklük, ocak ve gusülhaneden oluşan düzenleme mutlaka bulunur, sedir gibi

geleneksel oda içi mimari öğelere de rastlanır. Genellikle iki veya üç katlı olan Kastamonu konutlarının dış cephelerinde çıkmalar vardır. Bu çıkmalar, evi düzeltmek, konut alanını arttırmak veya yolu daha iyi görebilmek için düzenlenmiştir. Kentin ekonomik kaynaklarının azlığı nedeniyle, 1950'li yıllara kadar Kastamonu tarihsel konutlarına yönelik olumsuz bir müdahale olmamıştır. Ancak özellikle 1960 yılından sonra çağdaş konforu sağlayan betonarme yapı teknolojisinin yaygınlaşmasıyla Kastamonu'da eski yapıların yıktırılmasına başlanmıştır. Kentin ekonomik güçsüzlüğü bu yıkımı bir ölçüde frenlemiş, daha fazla sayıda tarihsel konutun günümüze aktarılmasını sağlamıştır. (Eyüpgiller,1999 : 386-387) Günümüzde Kastamonu'nun mesken yapısı betonarmeye dönüktür. (Foto 14)

Kastamonu deyince akla gelen ilk yapılar kalesi, saat kulesi ve Nasrullah Cami'dir. Aşağıda bu yapıları tanıyalım.

Kastamonu Kalesi

Bizans Dönemi'nde inşa edilmiş olan kalenin yapıldığı tarih tam olarak bilinmemekle birlikte günümüzde sadece iç kısmı ayakta durur. (Foto 15) İnşa malzemesi olarak taş, kireç, harç ve ağaç kullanılmıştır. İç kalenin mimari özellikleri, Anadolu'da tanınmış olan Ortaçağ mimarisi stilindedir. Batıya doğru en fazla çıkıntılı burç 'Bayraklı Beden' adıyla anılır. Bu burçun üzerinde bir de yatır bulunur. (Erdoğan, 1997 : 55-58)

Saat Kulesi

1855 yılında Sarayburnu'ndan sökülerek burada aslına uygun olarak inşa edilmiştir. (Foto 16) Bir rivayete göre bunun nedeni ise dönem padişahının haremde bulunan gözde bir cariyesinin Sarayburnu'ndaki bir saatin vurma sesiyle karnındaki çocuğunu düşürmesi sonucu padişah tarafından bu saat kulesinin Kastamonu'ya sürgün edilmesidir. (Erdoğan, 1997 : 59-60)

Nasrullah Cami

Şehir merkezinde bulunur. (Foto 17) Osmanlı İmparatorluğu döneminde Nasrullah Kadı isminde bir kişi tarafından yapılmıştır. Kastamonu'da yapılan ilk Osmanlı Dönemi camisi olması ve eşsiz mimarisi nedeniyle önemlidir. (Erdoğan, 1997 : 61)

EKONOMİ

İl, yarı karasal iklimin tesiri altındadır. Buna bağlı olarak tarımsal etkinlikler önemli yer tutar. İlin toplam arazisinin %28'i tarım alanıdır. En fazla büyükbaş hayvancılık yapılmakla birlikte küçükbaş hayvancılık ve arıcılık da yapılır.

Kastamonu'nun ticaret hayatı genellikle il merkezinde toplanır. Ticari faaliyetleri oluşturan unsurlar; giyim, tuhafıye, dayanıklı tüketim maddeleri, tarıma dayalı olarak kendir elyafından mamul ip, sicim, urgan ile sarımsak, yün ve tiftiktir. Tosya'da tarıma dayalı pirinç, elma, kıl ipliği, telacılık, inşaat tuğlası ile linyit kömürü, Küre'de kireç imâlatı, bakırlı prit cevheri, Azdavay'da taşkömürü, Abana'da elektrik motoru ve çeşitleri, Araç'da tekstil, İnebolu'da ambalaj sandığı, Cide'de kereste ve mobilya ürünleri ile Taşköprü'de sigara kağıdı ve jüt ipliği önemli ticaret mallarındandır. (<http://www.kastamonu.gov.tr>)

Eskiden ilin ekonomisinin temel direklerinden biri olan el sanatları, günümüzde değerini yitirmiş olmalarına rağmen, kent merkezinde bulunan Münire Medresesi El Sanatları Çarşısı'nda sergilenerek yaşatılmaya çalışılır. (Foto 18) El sanatları olarak yazma, çarşaf, dantel, çember, poşu üretimi, ahşap oymacılığı yapılır. (Ashyüce, 2003 : 236)